

ТЕМА 6 МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Мета: засвоєння механізмів і структур міжнародного регулювання світового ринку товарів і послуг; усвідомлення ролі національних держав у регулюванні власних ринків та системи світових господарських зв'язків.

Основні поняття: система регулювання світового ринку, національна держава як регулятор, міжнародна система механізму регулювання світогосподарських зв'язків, ціновий механізм, валютно-фінансові інструменти регулювання, зовнішньоекономічна політика, генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), світова організація торгівлі (СОТ), ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку), тарифні та нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі

План

- 1 Міжнародна система механізму регулювання світогосподарських зв'язків.
- 2 Ціновий механізм та валютно-фінансові інструменти регулювання світового ринку.
- 3 Тарифні та нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі.
- 4 Міжнародні товарні угоди.

1 Міжнародна система механізму регулювання світогосподарських зв'язків

Міжнародна система регулювання світогосподарських зв'язків є складною мережею інститутів, механізмів та правил, що визначають взаємодію між державами, міжнародними організаціями, компаніями та іншими суб'єктами на глобальному рівні. Задля забезпечення стабільності економічних відносин, розвитку міжнародної торгівлі, інвестицій та фінансів, ці механізми повинні узгоджувати інтереси національних економік, встановлюючи правила для конкурентної боротьби та інтеграції на світових ринках.

Таблиця 6.1 – Складові міжнародної системи механізму регулювання світогосподарських зв'язків

Складова	Опис	Приклад організацій чи механізмів
Міжнародне право та угоди	Визначення правил торгівлі, інвестицій і монетарних операцій	Світова організація торгівлі (СОТ), двосторонні угоди
Міжнародні економічні організації	Співпраця між державами в економічних питаннях	Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, ООН
Фінансова система	Глобальні фінансові структури, підтримка валютних відносин	Світовий банк, Центральний банк ЄС, банки розвитку
Глобальні економічні стандарти	Уніфікація норм, що забезпечує сталий розвиток	Поглиблення норм в ООН, СОТ, Міжнародна організація праці
Інвестиційні механізми	Сприяння інвестиціям через спільні проекти та фонди	Європейський інвестиційний банк, Міжнародний фонд розвитку

Міжнародні економічні зв'язки здійснюються через такі основні канали, як торгові угоди, міжнародні організації, інституційні механізми співпраці, а

також за допомогою стратегій розвитку, що забезпечують інтеграцію національних ринків у глобальну економічну мережу.

Міжнародна система регулювання світогосподарських зв'язків є необхідною для розвитку глобальної економіки, забезпечення рівноваги в економічних відносинах, зниження торгових бар'єрів та підтримки економічної співпраці між різними країнами. Завдяки інтеграції в цю систему держави можуть більш ефективно вирішувати свої економічні проблеми та використовувати нові можливості на світовому ринку.

2 Ціновий механізм та валютно-фінансові інструменти регулювання світового ринку

Ціновий механізм і валютно-фінансові інструменти є основними елементами регулювання світового ринку, що забезпечують баланс між попитом і пропозицією, а також підтримують стабільність національних і глобальних фінансових систем. Вони відіграють важливу роль у формуванні міжнародної економічної політики, сприяють розвитку торгівлі, інвестицій і фінансів, а також дозволяють знижувати валютні та економічні ризики в умовах глобалізації.

Ціновий механізм

Ціновий механізм на світовому ринку базується на принципах конкуренції, попиту та пропозиції, що визначають рівень цін на товари і послуги. Ціни виступають важливими індикаторами економічної ефективності, можуть бути інструментами впливу на виробництво, споживання, а також на міжнародні фінансові потоки.

1. Попит та пропозиція - основа, на якій будується формування цін на світовому ринку. Зміни в рівні попиту та пропозиції можуть суттєво змінювати ціни на товари та послуги, зокрема сировинні товари, енергетичні ресурси, продовольство тощо.

2. Регулювання ціни через державне втручання - уряди країни або міжнародні організації можуть втручатися у ціноутворення для запобігання занадто високим або низьким цінам, що впливають на економічну ситуацію. Приміром, нафтова ОПЕК бере участь у визначенні цін на нафту, а СОТ регулює тарифи на імпорт/експорт товарів.

3. Валюти та обмінні курси - коливання валютних курсів впливають на цінову кон'юнктуру на світовому ринку, регулюючи вартість товарів та послуг для різних країн.

Валютно-фінансові інструменти

Валютно-фінансові інструменти регулювання включають різноманітні механізми, що допомагають забезпечити стабільність фінансових потоків, управляти обмінними курсами та долати економічні проблеми в умовах міжнародної взаємодії.

1) Обмінні курси – визначення вартості однієї валюти у вигляді іншої. Це може відбуватися через вільне коливання (попит/пропозиція) або

регулювання централізовано через державу чи валютні союзи. Обмінні курси є одним з важливих чинників впливу на економіку кожної держави.

2) Монетарна політика – основний інструмент валютно-фінансового регулювання, який включає в себе управління грошовою масою, процентними ставками, а також валютними резервами. Центральні банки використовують цей механізм для впливу на інфляцію, інвестиції та торговельні баланси.

3) Фінансові інструменти (деривативи, валютні операції, міжнародні кредити) – допомагають регулювати фінансові потоки та знижувати ризики при здійсненні зовнішньої торгівлі. Наприклад, ф'ючерсні контракти можуть використовуватися для хеджування ризиків щодо зміни цін на сировину або обмінних курсів валют.

4) Міжнародні фінансові організації – такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, що надають кредити та консультації з макроекономічної стабільності, валютного регулювання, економічної політики.

Ціновий механізм та валютно-фінансові інструменти відіграють вирішальну роль у забезпеченні ефективного регулювання світового ринку. Вони дозволяють стабілізувати економічну ситуацію, забезпечити ефективний рух капіталу та товарів між країнами, а також створюють умови для сталого економічного розвитку. Регулювання валютних курсів та цін у міжнародній економіці дозволяє зменшити зовнішні та внутрішні фінансові ризики та побудувати ефективну глобальну фінансову систему.

3 Тарифні та нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі

У сучасному світі регулювання міжнародної торгівлі здійснюється через різноманітні інструменти, що можуть бути тарифними або нетарифними. Ці методи сприяють розвитку міжнародної економіки, врегульовують експортно-імпортні відносини та сприяють економічному розвитку країни. Обидва типи інструментів використовуються для забезпечення конкурентних переваг на ринку, захисту національних виробників та регулювання торговельних потоків.

Тарифні методи регулювання включають встановлення митних зборів на імпортовані та експортовані товари. Це прямі фінансові бар'єри, які значно впливають на обсяги торгівлі між країнами.

Таблиця 6.2 – Тарифні методи регулювання

Метод регулювання	Опис
Мито	основний тарифний інструмент, який використовується для визначення рівня оподаткування імпортних або експортних товарів. Мито може бути встановленим як фіксована сума за одиницю товару або у відсотках від вартості товару
Спеціальні та антидемпінгові мита	спеціальні мита, які накладаються в разі "несправедливої конкуренції", зокрема, коли інші країни постачають товари за демпінговими цінами (менше, ніж їх реальна вартість)
Податкові тарифи	мита на певні види продукції або на етапи обробки товарів. Це може включати тарифи на експорт сировини чи імпорт готової продукції для стимулювання національних виробників

Переваги тарифних методів полягають у прямому контролі за товарними потоками, можливості захисту внутрішніх ринків від неконкурентних цін на імпортовану продукцію, а також легкості в контролі і вимірюванні.

Недоліки тарифних методів включають можливість підвищення цін для споживачів через високі мита і зниження конкурентоспроможності національної продукції на міжнародному ринку.

Нетарифні методи включають низку регуляторних бар'єрів, які не стосуються безпосередньо митних зборів, але суттєво впливають на торгові відносини між країнами. Це більш гнучкі методи, які можуть мати різноманітні форми.

Переваги нетарифних методів включають їхню гнучкість і можливість спрямувати обмеження не тільки на обсяги торгівлі, але й на якість продукції або на інші аспекти, що можуть вплинути на економіку та безпеку країни.

Недоліки нетарифних методів полягають у складнощах контролю та моніторингу, а також у тому, що ці методи можуть бути менш прозорими і іноді суперечать міжнародним торговим угодам, коли вони застосовуються з метою прихованого захисту внутрішнього ринку від конкурентів.

Таблиця 6.3 – Нетарифні методи регулювання

Метод регулювання	Опис
Квоти	обмеження обсягу імпорту або експорту певного товару на визначений період часу. Квоти можуть бути встановлені на національному рівні або в рамках міжнародних угод
Ліцензування та сертифікація	вимоги до отримання ліцензій або сертифікатів на імпорт або експорт товарів. Це може бути зроблено з метою захисту споживачів, охорони навколишнього середовища або запобігання потраплянню небезпечних товарів на ринок
Стандарти та технічні бар'єри	обмеження, пов'язані з технічними вимогами до товарів, наприклад, екологічні, санітарні чи безпекові стандарти. Вони можуть використовуватися для захисту здоров'я споживачів або охорони навколишнього середовища
Державні закупівлі	у деяких країнах уряди закуповують товари вітчизняних виробників, що створює додаткові бар'єри для іноземних постачальників
Валютні та кредитні обмеження	регулювання валютних операцій або доступу до кредиту для закордонних постачальників. Такі обмеження можуть змінювати доступність товарів та послуг на ринку

Обидва методи регулювання – тарифні та нетарифні – мають важливе значення для стабільності міжнародної торгівлі. Тарифні методи забезпечують прямий контроль над торгівлею, а нетарифні методи надають більшу гнучкість для захисту національних економік і контролю за якістю товарів. Ефективне поєднання цих методів дозволяє країнам досягати своїх економічних цілей, зберігаючи рівновагу на світовому ринку.

4 Міжнародні товарні угоди

Міжнародні товарні угоди – це угоди, укладені між країнами чи торговими блоками, що визначають умови імпорту та експорту товарів між ними. Такі угоди спрямовані на сприяння стабільному розвитку світової торгівлі, зниження торгових бар'єрів та посилення економічних відносин між державами. Вони можуть мати різні форми та регулювати широкий спектр

аспектів зовнішньої торгівлі, включаючи митні збори, квоти, стандарти та інші обмеження, які впливають на пересування товарів через кордони.

Таблиця 6.4 – Види міжнародних товарних угод

Вид угоди	Опис	Приклад
Багатостороння угода	Угода між кількома країнами чи групами країн	ГАТТ, СОТ
Двостороння угода	Угода між двома країнами для розвитку торгівлі	Угоди між США та Канадою, угоди між ЄС та третіми країнами
Регіональна угода	Угода між країнами одного географічного регіону	Європейського Союзу (ЄС), НАФТА (північноамериканська угода) та MERCOSUR.

Елементи міжнародних товарних угод:

1. Тарифи та мита.

Угода може визначати спеціальні тарифи на певні категорії товарів. Вони можуть бути диференційованими для захисту національної економіки або для стимулювання конкретних галузей.

2. Квоти та ліцензування.

Кількісні обмеження на імпорт товарів встановлюються з метою захисту внутрішнього ринку від надмірної конкуренції. Квоти обмежують максимальну кількість товарів, які можуть бути ввезені за визначений період.

3. Стандарти та технічні бар'єри.

Міжнародні угоди часто встановлюють технічні стандарти для товарів, що дозволяє знизити ризики виникнення торгових суперечок щодо якості продукції та забезпечити її безпеку для споживачів.

4. Спільні правила походження.

Такі правила визначають, які товари можна вважати товарами країни-учасника угоди, що має вплив на застосування митних пільг або визнання того чи іншого товару у рамках угоди.

5. Пільгові умови для певних секторів економіки.

Угода може включати спеціальні положення для певних галузей, таких як сільське господарство, експорт енергетичних ресурсів або інші стратегічно важливі сектори.

Переваги:	Недоліки:
<ul style="list-style-type: none"> - сприяння розвитку зовнішньої торгівлі та економічного співробітництва. - зниження митних зборів та нетарифних бар'єрів. - сприяння економічному зростанню завдяки кращому доступу до нових ринків. 	<ul style="list-style-type: none"> - може призводити до неадекватного захисту внутрішнього ринку, зниження робочих місць у певних галузях. - може бути складним для адаптації менш розвинених країн до умов міжнародної торгівлі.

Рисунок 6.1 – Переваги та недоліки міжнародних товарних угод

Міжнародні товарні угоди грають важливу роль у розвитку глобальної економіки, забезпечуючи регулювання торгівлі товарами між країнами. Вони дозволяють країнам отримати доступ до нових ринків, одночасно підтримуючи розвиток внутрішніх економік і формуючи сприятливі умови для міжнародного

співробітництва. Однак для країни-учасника завжди існує ризик втрат у певних секторах економіки, що потребує ретельної оцінки умов укладання таких угод.